

WYSTAN HUGH AUDEN VERSEIBŐL

Auden a legjelentősebb angol költő a T. S. Eliot utáni nemzedékben.

Kemény koponya; arcmásából hiányzik minden, amit a romantika költőinek talált a poéták megjelenésén. Stílusa is ilyen, már első kötetében: virtuóz módon köznapi. De a keresetlennek látszó szavak mindig sajátos atmoszférát teremtenek, és jöszemű, széles intellektuális látókörrel rendelkező költőre vallanak.

York-ban (Anglia) született 1907-ben. Tanulmányait Oxford egyik híres kollégiuma, a Christ Church College növendékeként végezte. Rövid ideig ugyanott tanárkodott is.

Első kötete 23 éves korában jelent meg „Poems” (Költemények) címmel. Tudatosan szakít benne minden dagállal, puritán, már-már fársztó tárgyilagosság jellemzi verseit. Címüket is egyszerű számozás helyettesíti. Második kötet: „The Orators” (A szónokok 1932), prózát és verset tartalmaz. A „Dance of Death” (Haláltánc) Auden első drámája, amelyet hamarosan követ a Christopher Isherwooddal közösen írt, szatirikus élű „The Dog Beneath the Skin” (Kutya a bőr alatt, 1935). Ugyanebben az évben a költői nyelv- és stílusújítás előmozdítására John Garrett-tel összefogva megszerkeszti a „The Poet's Tongue” (A költői nyelv) c. antológiát. A verseket főleg hangzásbeli szépségük alapján válogatják össze. Az egyes költők neve csak a tartalomjegyzékben szerepel, mondván, hogy a költészet nem „turisták számára berendezett múzeum”, hanem élő kulturális örökség, hatása legyen független a kisebb-nagyobb nevek sugallta előítélettől.

A harmincas évek derekán két filmmel is próbálkozik („Coal Face” és „Night Mail”). Újabb drámája a Christopher Isherwooddal együtt írt és Benjamin Britten zenéjével előadásra került „The Ascent of F. 6.” (Az F. 6. felszállása). Ezután adja ki „Look, Stranger!” (Nézd, idegen!) c. verseskötetét, 1936-ban.

Lenyűgöző lírai fegyverzettel rendelkezik: formai tökély, választékos kifejezés, találó képalkotás és valami hűvös exaktság jellemzik. A természet szépségei mellett az emberi társadalom dolgairól sem hallgat: együttérzéssel nézi a kisemberek méltányolatlan küszködését, gúnyval a hősködőket, sajátos finom humorral az élet visszasságait.

A spanyol forradalom idején „Spain” címen külön kötetet üdvözli a jobb új életért küzdőket; a forradalmárokkal érez együtt. Ekkor már a fiatal angol költők szellemi vezére.

1937-ben elnyeri a „King George's Gold Medal for Poetry” kitüntetést. Egy újabb antológia („The Oxford Book of Light Verse”, 1938.) és új dráma („On the Frontier” 1939) után a háború rémképe kísért „Journey to a War” (Ut egy háborúhoz) című, verseket és prózát tartalmazó kötetében.

A háború kitörésének évében Amerikába költözik, 1946-ban elnyeri az amerikai állampolgárságot is, de az európai kultúrával szoros kapcsolatot tart. Évente meglátogatja az „óvilágot”, és bizonyos időt tölt az olasz Ischia szigeten, ahol háza van.

1940-ben kinyomtatja válogatott verseit („Some Poems”), amely a hetedik kiadást is megéri 1952-ben.

Világnézeti érdeklődése a negyvenes években, talán a háború iszonyatának hatására, a katolicizmus felé fordul, katolikussá is lesz. A lélek immanens magatartása teljesebbé válik ki és a mindenség szemlélete válik benne érettebbé, árnyaltabbá és értelmesebbé a katolikum átérzése nyomán.

Auden háború utáni líráját az emberiség jövő sorsáért való aggodás hatja át. Kötetei, „The Enchafed Flood” (A keserű áradat) s méginkább a nagy fel-tűnést keltett „The Age of Anxiety” (Az aggodás korszaka), valamint a „For the Time Being” és a „New Year Letter” ennek az időszaknak jellemző darabjai.

1935-ben megjelent kötete, „The Shield of Achilles” (Achilles pajzsa) a letisztult, szinte klasszikussá érett költő gazdag és csípősen ízletes új termését

kínálja. Első része (Bukolikák) a Szelek, Erdők, Hegyek, Tavak, Szigetek, Mezők, Folyók költészete; egy hívó, modern, a ferdeségeket fricskázó kritikus szellem sajátos vallomássorozata a természetről, amelybe már szervesen beletört az emberi élet a maga főnségével és groteszk fintoraival együtt. A kötet második része vegyes: a háborúellenes hangulatú „Achilles pajzsa” c. pompásan megkomponált verstől kezdve a „Vadász-évadon” keresztül a „Nokturnum”-okig, változatos témákon csillogtatja meg éles, kemény és gondolatokban bővelkedő stílusát. A harmadik rész címe: „Horae canonicae” és jeligeje: „Immolatus vicerit” latin, s méginkább: katolikus. A Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperae, Completorium és Laudes egymásutánja a Breviárium napszak-beosztásának felel meg, de azon belül eredeti módon megszerkesztett, hatalmasan áradó, az élet ezernyi változatát megéneklő vers-ciklus, melyet a Laudes viszatérő sorainak és refrénjének összefonódása, mint ünnepi harangzúgás zsol-tározó akkordja zár be. Az egész ciklusból, mint a harmat, csillog elő a teremtett világ katolikuma.

Auden zenei érdeklődését és hozzáértését mutatja az, hogy Benjamin Britten, majd Igor Strawinsky kérték fel szövegkönyv írására. Britten a „Paul Bunyan” c. operettet, Strawinsky pedig a „The Rake’s Progress” c. operát komponálta Auden szövegkönyvére. Auden költői törekvései, új hangzásbeli kísérletei a költészet terén rokonok is a modern zene analóg törekvéseivel. Elgondolását ebbe az alapelvbe sűriti a „The Poet’s Tongue” előszavában: „Az igazi költészetet jobb hallgatni, mint olvasni”.

A Mozart születésének 200. évfordulójára írt „Metalogus”-t, amely a „The Listener” c. angol folyóiratban jelent meg, időszerű alapötlete, gunyoros hangja, szellemessége, veretes formája és sok egyéb mellett az a zengő gondolat teszi nagy verssé, hogy az igazi művészet, s általa a nagy művész is túléli az ízlések és divatok változásait. (l. k.)

LAUDES

*A lomb közt dalra gyűjt egy kismadár;
Kakas serkentő kurjantása száll:
„A magányban, mindenkiért.”*

*A halandókra tiszta fény ragyog;
Érzékeny ismét a felebarát:
„A magányban, mindenkiért.”*

*Kakas serkentő kurjantása száll;
Zeng-bong a nagyharang misére már:
„A magányban, mindenkiért.”*

*Érzékeny ismét a felebarát;
Az Isten áldjon Népet és Hazát:
„A magányban, mindenkiért.”*

*Zeng-bong a nagyharang misére már;
Csöpög a malomkerék, újra jár:
„A magányban, mindenkiért.”*

*Az Isten áldjon Népet és Hazát;
Áldott legyen a zöldelő világ:
„A magányban, mindenkiért.”*

*Csöpög a malomkerék, újra jár;
A lomb közt dalra gyűjt egy kismadár:
„A magányban, mindenkiért.”*

IDEGEN, NÉZD

*Idegen, nézd e partokat
Szökellő fény kínálja megcsodálnod,
Állj mozdulatlan
S hallgatva itt,
Füledbe hagyd a kagyló-járatokban
Folyamként beömlőni
A tenger ringó hangjait.*

*A térség sarkánál időzz,
Ahol a krétafal merül habokba és a nyurga párkány
Romolva küzd
Ha jó az ár,
A hullám kavicsot gurítgat, s a sirály a szikla gátján
Egy percre pihenni leszáll.*

*A távolban, lebegő pontokként, hajók
Haladnak sürgős küldetésben;
A táj s a szellők
Szívünkbe nyúlnak,
Emlékké nőve, mint ezek a felhők,
Melyek az öböl síma tükrén
Így nyáridőn ballagva átvonulnak.*

METALOGUS* A „VARÁZSFUVOLÁ”-HOZ

In memoriam, W. A. Mozart, sz. 1756. január 27.

Elmondja a Sarastro szerepét játszó énekes,
az „In diesen heiligen Hallen...” ária befejezése után.

*Pihenj, Maestro, pálcádat letedd:
Maradj az, ki dühvel méreget,
Míg szünteted a Herceg kínjait;
Sarastro, engedd, hadd mondhasson itt
Egy Metalogust; ez nekünk ma jó,
Bár Aristotelés vagy Boileau
Nem engedné, hogy megszakítsd; ma már
Nem zúg a hallgató, ép erre vár,
Mióta a Fizetett Hirdető
— Új Isten — prózájával állt elő,
Szerelmesekre s zenére lecsap,
Hitelt kínálgat s dicsér árukat:
Én nem ajánlok portékát, ne hidd,
Hogy azt viseld, vagy megfőzd vagy megidd;
E mű nem árucikk, hogy eldobáld:
Kit dicsérek, — nem árulok — Mozart,
Mert Salzburgban két százada esett,
Hogy e síralmas földre érkezett,
Mión sok úr volt, gép pedig kevés,
S a hitelenség új dolog s merész.
(Egy szolgátlan new-yorkit elbúsít,
Érsekkel szemben látni a Zsenit,
Ahogy némán, fedetlen fővel állt:
Am Mozart neki ágyat nem csinált.)*

* Metalogus: Nyugaton a rádióban, televízióban stb. a (művészi) műsorokat megszakító hirdetés, reklám.

Históriánk s Zenénk története
 Nem hátrál, mint a rák, s egy fülbe se
 Cseng vissza, Ferenc főherceg kora
 Mi szépet hallott: volt egy Fuvola
 Kincsei közt, de nem volt Gyűrű még:
 Másféle volt a hang divatja rég.
 Apáinknak a mozarti zene
 Vig, rokokó, bűbajos kelleme
 Nem volt felséges; csak azóta az,
 Mióta több, mint bécsies olasz,
 Igazi német, lázas Geist, akit
 A muzsikára gyötrő Angst hevit.
 A Nemzetközi Fesztiválokon
 A Tizenkét Hang Hívével rokon;
 Kezén kecses a könnyed s komplikált,
 S Divertimentóit, miket akkorra szánt,
 Ha étkezéskor durrann az üveg,
 S az Úr még csámcsog, a Hölgy meg cseveg, —
 Lesik, kottával ölben, néma csönd,
 Amilyen csak halk kvartettet köszönt.
 Mi kell még? El sem képzeled talán
 A hangversenyt, hol kétszáz év után
 Mozarti hanghullámok lengenek,
 Az értő hogy' megrendül; nem merek
 Jósolni, hová hág a színvonal,
 A hangsor akkor mily skálát ural,
 S a tempót, melyre regimentnyi láb
 A Holdon menetel; s Atomvilág
 Utáni szvit-műformát zongorán,
 Mit némely Kortárs pedz már, jó korán.

Operaszerzőnk szövege miatt
 Hallhattunk sértett véleményt sokat:
 Macaulay tanítványa tudja ma,
 Mit Robert Graves s Margaret Mead mondana:
 Nemekről szólva vét ez opera,
 Mert szülték sötét és barbár kódok
 A Modern s a Bronzkori Nő között.
 Hol van krédótok, Római Atyák?
 „Ah — sóhajt Mr. Mitty — hol tehát?”
 És oldalt pillant hős nejére le,
 Kinek vad álla s összevont szeme
 Sarkából izzik gúny és megvetés
 Rád, Róma-szabta Női Nevelés.
 Ezerkilencszázötvenhatban, látható,
 Királynőnk jól dotált Igazgató,
 (Mellesleg: Kollégiumot vezet);
 Sarastrot tudománya menti meg,
 Ó most Mythosz-Történetet tanít,
 Mint Brynmawr, Vassar, Bennington és Smith;
 Pamina talán Jelenkort kutat,
 Ó vizsgáztatja Tamíno urat,
 Nőtt-e már benne férjias erény,
 Miközben tálal s pelenkát cserél;
 Ha Papagena órája üres,
 A szélben Mozart-operákra les,
 Mig Papagenónak, — az ember sir —,
 Inkább kell Büfé, mint a Glockenspiel;
 S hogyan lehet (rég nem volt ily nehéz)
 Demokratát kidobni, ha csibész?
 Monostatos bizony ma is taszít,
 És nem kell ehhez fajta, rang, se hit.

Derék a mű, mely kétszáz évig él,
 S ha opera, tudj' Isten, mennyit ér:
 Nagyember alkot, s törpe nyúl bele.
 Mit kell egy alkotásnak túrnie!
 A Diva trilláz, élesen süvölt,
 Vén bolond szerző ilyet sose költ,
 X karmester, e túlbecsült alak,
 Ki tempót másít, vág oldalakat,
 Majd Y direktor elmés ötlete
 Az énekest a süllyesztőbe küldi le,
 S szerepét táncos mimeli; Z rajzoló
 Nagy díszlete egy tengeri hajó,
 Nők shortban, matrózsapkás férfiak; —
 A Zseni mégis nagyszerű marad,
 Sőt túléli egy fő megpróbáltatást,
 Az idegen nyelvekre fordítást.
 (A brit szoprán kifulladás, ez a sorsa,
 Tenorjainkat hogy kímbe ne rontsa),
 Lágyítja Frank, vagy felgyorsítja Greek:
 A Zseni túléli mindent, oly szolid.
 Bőr a jövőről keveset tudunk,
 (És jól van így), de ennyit mondhatunk:
 Akármily nylon-zugban éljenek,
 Társ-házasság, vagy tubus-ételek
 Divatján, mégis nagy tömeg tolong
 (A hajuk abszurd, öltönyük bolond)
 Két század múlva, s pénzük jegyre peng,
 S a r a s t r ó t hallani, ha öblös hangja zeng.
 Sok kényes értő az F-re fülel:
 K i r á l y n ő altja hogy' találja el,
 S P a r k A v e n u e - t hökkent, a K-jegyzék terén,
 Tudásával pár bronx-i félművelt legény.

Be illendő hát ünnepelni őt,
 Ki ártatlan a nagyvilág előtt,
 Megalkotott tucatnyi remeket,
 Szelleme élces szikrákat vetett,
 S koldúshoz méltó sáros sirba hullt,
 Kihez hasonlót nem látott a mult.
 S mily kedves volna megbocsátani,
 Mint Mozart tenné, nemhogy ártani
 A „gyilkos” váddal S a l i e r i n e k, —
 Őtőle bezzeg nem hallunk művet!
 S míg ujjongásunk holt művészt dicsér,
 Kell áldanunk S t r a w i n s k y - t is, ki él.
 Basta! Maestro, folytasd hát tovább!
 Hogy minden szívben vegye végre át
 Tudás és Szerelem a győztes koronát.

Lakatos Kálmán fordításai